

alleen lettergrepen en klanken; het zijn mathematische lettergrepen; in feite zijn het getallen, voor mij althans. Ze behoren tot de Indische muziek- en danstaal. Ze hebben geen betekenis maar bezitten een getallenpatroon; muzikaal gezien hebben ze een betekenis. Wij gebruikten ze enkel als richtlijn: om zeker te zijn dat we in de tijd blijven, dat we de draad niet verliezen. Als een danser een halve slag verkeerd loopt is hij verloren voor het hele stuk. Het is erg moeilijk.

Etcetera: *Je werkt ook met improvisatie. Zijn er momenten van improvisatie in Fix en in Rush?*

Khan: Ja. Dat maakt het er niet eenvoudiger op, maar ik denk dat het belangrijk is, precies binnen die complexiteit van het omgaan met die $9^{1/2}$ slagen. Er is een geïmproviseerd deel, maar dat ook beperkt wordt door die $9^{1/2}$ slagen. We gaan vaak zo mathematisch te werk met het tellen, dat er improvisatie nodig is, anders zou het allemaal té mechanistisch worden en dat is een gevaar. Er zal altijd ruimte zijn voor improvisatie, dat heb ik

van Peter Brook geleerd. Zoniet wordt een stuk té helder; dan ontstaat er het gevaar van emotieloosheid.

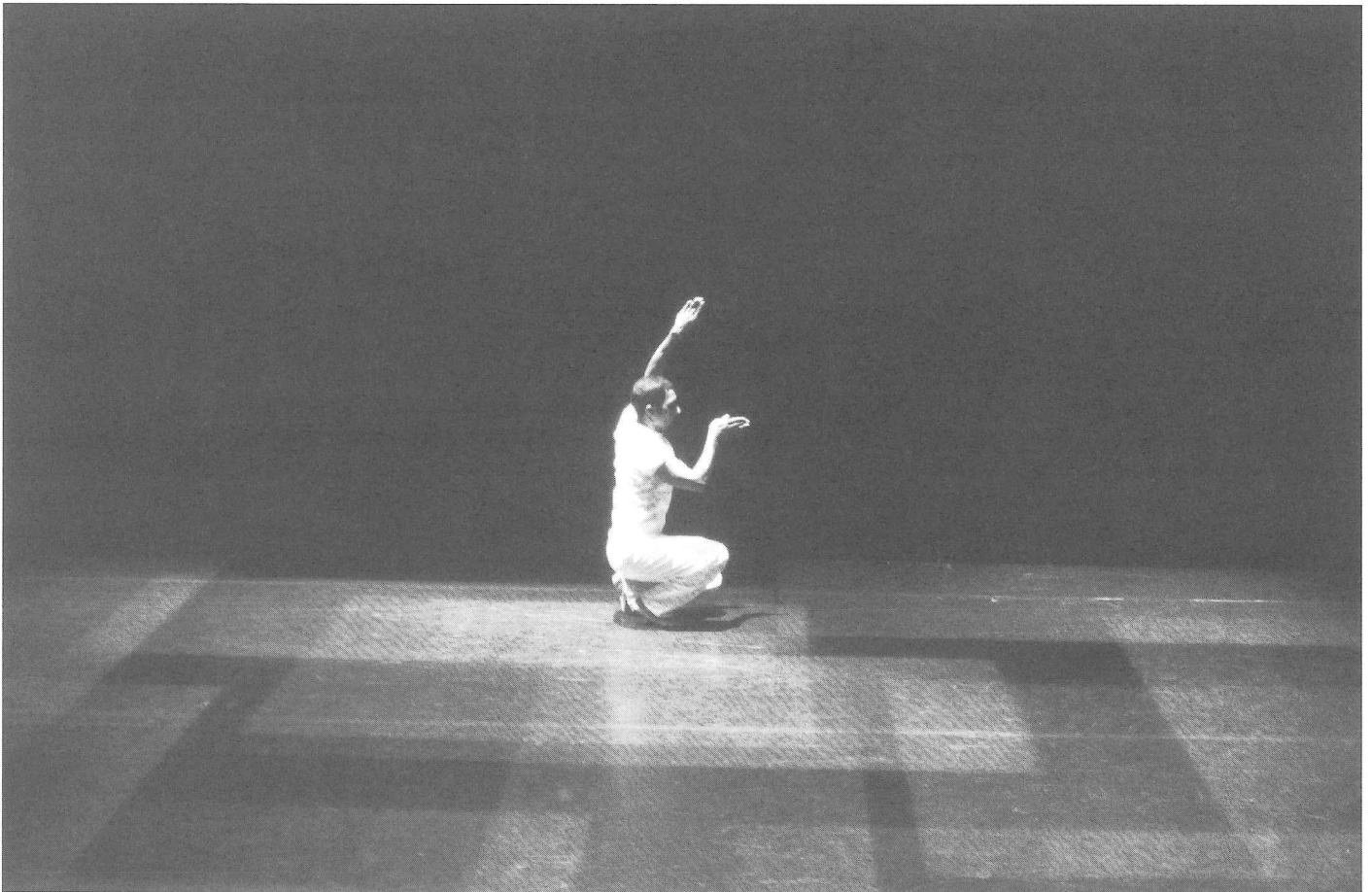
Etcetera: *Bestaat er voor jou een verschil tussen improvisatie in het theater, waar je een 'betekenis' hebt doorheen de woorden (je zegt iets of legt iets uit), en de improvisatie in een meer abstract medium als de dans? In improvisatie in het theater daalt men vaak af naar de onbewuste lagen die iemand in zich heeft. Is dit in dans gelijkaardig?*

Khan: Ik denk dat het gelijkaardig is. Als je lang improviseert, produceer je de eerste zes uur in feite niks dan rommel: het zijn dan allemaal dingen die je kent, die je geleerd of al ontdekt hebt; wat mij interesseert is wat er naar het einde toe gebeurt wanneer je de controle verliest. Ik denk dat iets gelijkaardigs gebeurt bij theaterimprovisaties.

Etcetera: *Als je op dat punt aanbelandt, heb je dan het gevoel dat je teruggaat naar je Indische onbewuste materiaal of naar je westerse? Of lopen die twee door elkaar?*

Khan: Ik denk dat het een mengeling is. Ik vind het moeilijk die twee van elkaar te scheiden als je improviseert; het zit gewoon in mijn lichaam. Als ik les geef aan westerse dansers voelen zij bij bepaalde bewegingen onmiddellijk: dit komt van de Indische dans. Hetzelfde gebeurt bij Indische lesgevers; zij weten meteen: nee, dit komt niet uit de Indische dans. Je beweegt in een andere taal, een andere dynamiek, maar ik kan die twee niet meer van elkaar scheiden; het zit in mijn lichaam, in mijn instrument: dit werd geïnformeerd én in verwarring gebracht. Dat is interessant. Daarom werk ik ook met een beperkt aantal dansers: ik train ze gedurende zes maanden; elke dag geef ik hen les in kathak. Dat is een van de dingen die we hebben afgesproken, één van de principes van de techniek. Wat wij creëren heeft de vorm van die Indische dans nodig. Ik heb het hedendaagse materiaal ook nodig maar gefilterd door de techniek van de Indische dans.

Etcetera: *Je werkt met mensen die van alle kanten van de wereld komen, wat zich in zowat elk dansgezelschap voordoet.*

Fix (Akram Khan)